

Ter voorbereiding op het volgende leven

Atticus Lish

*Ter voorbereiding op het
volgende leven*

VERTAALD UIT HET ENGELS DOOR
ANNE JONGELING

HOLLANDS DIEP

Oorspronkelijke titel: *Preparation for the Next Life*
Oorspronkelijk uitgegeven door: Tyrant Books, 2014
© Atticus Lish, 2014
© Vertaling uit het Engels: Anne Jongeling, 2015
© Nederlandse uitgave: Hollands Diep, Amsterdam 2015
© Omslagbeelden: Patrick Lee/Getty Images, Maria Teijeiro/Getty Images
Omslagontwerp: Bloemendaal en Dekkers, Amsterdam
Typografie: Perfect Service, Schoonhoven
Foto auteur: © Shelton Walsmith

ISBN 978 90 488 27138

ISBN 978 90 488 27145 (e-book)

NUR 302

www.hollandsdiep.nl

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hollands Diep is een imprint van Overamstel uitgevers bv

OVERAMSTEL
uitgevers

www.overamstel.com

Voor Beth
in dit Leven en het Volgende

DEEL I

1

Ze kwam via Archer, Bridgeport, Nanuet, werkte in jeans en spijkerjack bij een afslag van Interstate 95 en wachtte onder een viaduct, met een plastic tas, teenslippers en een telefoonnummer, het zakje chips allang leeg, licht in het hoofd.

Ze pikten haar op aan de snelweg bij een witte barak naast een hamburgertent, autobanden in de bomen. Er stopte een Dodge Caravan met een Monkey King-poppetje op het dashboard en ze stapte in. De mannen brachten haar naar een motel en zetten haar in een kamer met een stuk of vijf andere vrouwen uit Hokkien en een liter oranje frisdrank. De hele nacht hoorde ze vrachtwagens af en aan rijden en het gebonk van de airco.

Ze kreeg een petje en een shirt met een bedrijfslogo waar de baklucht was ingetrokken. Ze zeiden allemaal dat ze hard moest werken want de baas zag alles. Ze spraken elkaars dialect niet, dus hun voertaal was Engels. Op haar eerste werkdag gleed ze met haar versleten slippers uit in een plas vet. Ze liet de bestelling vallen en de noedels glibberden als wormen over de vloer. 's Avonds lag ze klaarwakker met opeengeklemd tanden naar de muur te staren.

De Amerikanen parkeerden voor de deur van het restaurant, hun pick-ups tikkend in de zon, en slenterden in hun tanktops en bandana's zwiwend naar binnen. Ze leunden met een elleboog op de toonbank, wezen met een dikke vinger op de menukaart en zeiden: Dat daar. De zwarten hielden het bedrag dat ze wilden uitgeven pasklaar in hun hand, opgevouwen dollarbiljetten en kleingeld.

Is dit genoeg voor kippenvleugels? Wat kan ik hiervoor krijgen?

Ze kon oké zeggen. Als ze naar een gerecht op het menu wezen, snapte ze dat. In Nanuet wilden ze onbepaald schransen. Haal hier nog wat van. Oké. Ze wist dat ze moest opschieten en snel iets halen,

dat ze hard moest werken, veertien uur per dag, tien of elf dagen achter elkaar, dan kregen ze vrij. Vrij om te roken, zei de baas, want dat klonk beter dan scharrelen in de vuilnisstortplaats ten zuiden van de rivier.

In hun motelkamer stond de tv de hele dag aan. Om hun Engels te oefenen. Ze zaten op de grond, in de gloed van het blauwe licht bewogen hun monden mee. Ongelooflijk, zeiden ze bij de beelden van de eindeloze supermarktschappen en de snelle auto's. Deze dinsdag op Fox. Een sombere dag in Irak. Ze zag soldaten met nachtkijkers en radioantennes langs kleihutten door de woestijn sluipen, het soort hut waarin ze zelf had gewoond.

Kameel. Ze wees. Goed beest.

Veel te lastig, zeiden ze. Niet te doen. Kop van hardhout.

Iemand geeuwde.

Moet je eindeloos oefenen.

Als hun werkdag erop zat, staken ze de parkeerplaats over waar de laatste auto stond te wachten, de bestelbus die hen naar het motel reed. Het eten dat ze voor de chauffeur meenamen, legde hij op de krant die hij had opengeslagen bij de nieuwspagina over Hongkong. Op de snelweg zag ze de nacht aan zich voorbijschieten, opgedeeld in duistere bossen en stukken hemel. Hij had een gouden ketting en een Green Card en hij reed met de lichten uit om de politie te ontlopen.

De vrouwen kwamen uit Begin met Verheerlijken, Vier Ontmoetingen, Geschakelde Berg en Oprecht Bewonderd. Zij zei dat ze ten zuiden van de rivier had gewoond.

Maar je komt van elders, zeiden ze.

Ik ben Chinees, net als jullie.

Je ziet er niet Chinees uit.

Als de zon erop stond kon je zien dat Zou Lei's haar bruin was en niet zwart. Er zat een slag in. Haar neus was spits en haar ogen Sibisch.

Ons China is een groot land, zei ze maar.

Je klinkt alsof je uit het noorden komt.

Uit het noordwesten.

Een etnische minderheid, dat is ze, zei er een.

Leer me je taal.

Dat heeft geen zin. We hebben Mensenveranda, Vredige Stroom, Stil Meer, Richting Zuiden, Katoenomheining, Zhangpu, Bijeenkomst van de Vrede, Shantou, Gewone Stilte, Hooggeplaatst, Samyap, Jungcan, Weidse Vrede, Drie Provinciën, Verwant-aan-het-Zhang-familie-dialect, en honderden andere. Welke moeten we je leren?

Zou Lei dacht even na. Hoe zeg je de hemel is hoog? Ze wees glimlachend naar het vlekkerige dak van de wagen. Hemel is hoog en aarde is weids.

Sommigen knikten en ontblootten glimlachend hun slechte tanden. Waar, helemaal waar, zeiden ze in koor, en er slaakte er eentje een zucht.

Wat ze wel leerde was bestellingen opnemen. De *fortune cookies* zaten in een mandje onder de kalender van het Jaar van de Geit en de kleine tempel van kunststof. Servetten, rietjes en eetstokjes lagen naast elkaar op de plank. Geef iedereen een plastic vork, hoe dan ook. Als de klant binnenkomt vraag je wat hij wil. Dan roep je de bestelling naar de keuken achterin: kip-broc, rund-broc, rund-peul, drie stoom, zo afgekort gaat het sneller.

Niemand hoefde haar te leren dweilen of de vuilnis buiten zetten of oneetbare delen van de groenten wegsnijden. Ze zagen dat ze een harde werker was. Het meeste wat ze haar voordeden kende ze al. Ze waste haar kleren op haar knieën in de badkuip, wrong ze uit met haar gekloofde, boertige, paars verkleurde handen en hing ze aan de douchestang tussen de druipende kleren van de anderen, vochtige spijkerstof met glitters en vervaagde cartoonprints. Op de toonbank legde ze een stuk karton op de bodem van de papieren zak, draaide de lipjes van een piepschuim bakje vast en zette die op het karton. De overige bakjes met eten werden met een kartonnetje ertussen op elkaar gestapeld. Ze niette het menu aan de zak vast en gaf de gespierde jongen met het lange blonde haar en rode honkbalpetje zijn bestelling. Je wordt steeds sneller, zei hij, ik heb je geklokt.

Baas zei dat de vrouwen iemand nodig hadden die op ze lette, als

een soort grote zus die hem op de hoogte hield. Hij liet ze een leus uit hun hoofd leren – het is geen kwestie van tijd, het is een kwestie van geld – die ze duizend keer per dag snel achterelkaar moesten opzeggen.

Wat betekent het? vroeg ze.

Dat is niet van belang. Belang is onbekend.

Een van de vrouwen was geestelijk labiel, ze had lange perioden van zwijgzaamheid, en dan zei ze dat de politie van Guangxi haar tot een abortus had gedwongen.

Toen het kouder werd, kropen sommigen bij elkaar. Ze bivakkeerden bij de verwarming, hun natte kleren druipend op de douchestang, allemaal ziek, hoestend en brakend in de afvalbak.

Op tv zagen ze meisjes surfen op de golven, achter het stuur van een vrachtwagen zitten, boksen en de marathons rennen onder de zon. Als er nieuwe voorraden werden afgeleverd, sjouwde Zou Lei zakken rijst naar binnen. Dat vonden de vrouwen maar niets. Dat was mannenwerk, voor de kok en zijn neef. Sloof je niet zo uit. Zou Lei zei dat ze de lichaamsbeweging nodig had. 's Nachts deed ze situps. Ze nam de krant mee die in de bestelbus lag en zocht naar personeelsadvertenties in andere staten.

Ze ging naar Riverhead en werkte daar de rest van de winter, ze logeerde in een La Quinta met een groep vrouwen die Drie Lichten en Mandarijn spraken. Ze kookten om beurten op een elektrisch plaatje.

Amerika is een goed land, zei een oudere vrouw. We zijn met een vissersboot de oceaan overgestoken. De waterpolitie heeft ons opgepikt en op een eiland nabij San Francisco vastgehouden. Dat heeft me gered, want ik was onderweg doodziek geworden. Ik had geluk. De rest is teruggestuurd, alle dertig mensen, behalve ik. Mijn neef vroeg asiel voor me aan. Een paar vrouwen waren al eerder gedeporteerd. Ze komen terug, een keer, twee keer, drie keer. Ze gaan naar het schiereiland van Yucatan, steken de grens over naar Arizona. Zwaar, zwaar. Daar is de woestijn, en wij zijn riviermensen. De taal van mijn dorp is Watergras. We wonen op vijftig kilometer van Oud Veld en daar verstaan ze ons niet eens.

Ze bleef een jaar in Archer en zes maanden in Riverhead. Het sei-

zoen van de varkensgriep was voorbij en de strijd tegen het terrorisme was nu wereldnieuws, het werd nog lastiger om een Green Card te krijgen. Ze bladerde door en zag een foto van een naakte gevangene, languit op de vloer, met een zwarte kap over zijn hoofd. Op de volgende pagina bestudeerde ze de advertenties: bouwvakker, naaister, medewerker restaurant, schoonheidssalon, salaris op basis van ervaring.

Ze ging naar Nanuet waar ze een shirt met een ander bedrijfslogo kreeg en een ander petje. Hier woonden de vrouwen in een stacaravan die op betonblokken rustte, en die betonblokken lagen weer op dennentakken. Er was een drooglijn voor hun wasgoed. Op haar rookdag liftte ze naar het winkelcentrum, rende de snelweg over, sprong over de vangrail en tuurde door de etalageruiten naar gym schoenen Made in China.

Baas droeg altijd een armband van jade en hij reed in een smerige Chevrolet Astro. Ze moest zijn auto wassen, achter bij de plek voor laden en lossen, bij de afvalcontainers, de hekken, het bos. Sproeiend met de tuinslang keek ze achterom en droomde van rennen tussen de bomen.

Het jaar daarop, in de volgende staat, zat ze in een motelkamer met acht vrouwen die een codetaal gebruikten, zelfs in hun eigen dialect. Toen ze vroeg uit welk dorp ze kwamen, zei een van hen Kaneelboom. De rest draaide zich naar haar om en vroeg waarom ze hun geheimen verraadde aan een vreemde.

Ze hadden een oudere zuster, Sophia, die bepaalde wanneer de tv aan mocht. Als er werd aangeklopt, mochten ze alleen opendoen als Sophia er was die zei: Het is oké.

Na een poosje had Zou Lei door dat een zeilboot in hun rijmende slang geld naar China overmaken betekende. Een kreet was een telefoon, een kraai een illegaal en Andy de politie.

Er kwam een man langs met een donkere zonnebril en een draakentatoeage op zijn pols. Hij kwam maandverband afgeven. Baas houdt van muziek, zei hij. Everything I do, I do it for you. Ken je dat liedje?

Op een dag dat Sophia weg was, liet Zou Lei het kamermeisje bin-

nen, vroeg waar ze vandaan kwam en hoe haar werk was.

Honduras, zei het meisje, ze had een tatoeage van een kruis op haar hand. Ze waren ongeveer even oud.

Zou Lei glipte de badkamer in en kwam terug met een stel handdoeken, die ze in de waszak stopte. Gracias, grijnsde het Hondurese meisje.

Je werk, verdienen je goed? vroeg Zou Lei.

Nee, niet veel. Poquito geld. Heb je werkvergunning?

Raad eens, zei Zou Lei. Wat denk je?

Nee. Ze giechelden.

Maria leerde haar de boks. Zou Lei liet de advertentie in de Sing Tao zien waarin stond hoe je een burgerservicenummer kon krijgen.

Ze klopte aan bij een werkplaats waar ze acht uur per dag koppelingsschijven in kartonnen dozen moest verpakken. Haar best betaalde baantje tot dusver – negen dollar per uur minus belasting. Tussen de middag at ze rijst met kalkoen uit een tupperwarebakje terwijl de Amerikanen in hun overalls en bandana's in de rij voor de cateringwagen stonden. Ze bewaarde haar geld op haar lichaam, altijd samen met haar mobiel en valse ID, spullen die ze onder geen beding mocht verliezen.

Halverwege augustus werd ze bij het verlaten van een Spaanse buurt-super opgepakt.

Rustig. Heb je iets in je zak? Iets scherps? Koest maar, rustig. Een jonge Spaanse man in een sportshirt duwde haar armen omhoog en keek over haar schouder terwijl hij haar zakken doorzocht. Hij gespte het tasje om haar middel los en gaf het aan zijn collega met het half zichtbare pistool onder zijn sweater. Ze had net haar cheque in de buurtsuper geïncasseerd en haar ogen lieten het tasje niet los. Heb je een tolk nodig? Ik voel je hart tekeergaan. Cálmate, kom. Rustig aan, hè? Spreek je Spaans? Waar kom je vandaan? China? Ben je een Chinita?

Waarom ben ik niet weggerend?

Ze doorzochten haar kleren en pakten haar geld af, boeiden haar met tiewraps en stopten haar in een bestelbus met een andere gevan-

gene, uit Salvador. Het duurde de hele middag. Hé, jij daar, mama, ben je soms verlegen? Ze hadden mensen uit Hokkien, Cambodja, Guatemala. Ze zetten haar in een kleine ruimte met glaswanden en een roestvrijstalen bank, betonnen vloer en tl-verlichting, de hele avond was het een komen en gaan van meisjes totdat zij aan de beurt was. Ze wreef over de moeten die de kunststof bandjes in haar vlees hadden achtergelaten.

Een blank meisje met uitgelopen mascara gromde dat die eikels haar maar beter voor de verjaardag van haar zoon konden vrijlaten.

Midden in de nacht kwamen ze haar halen. In de weerspiegeling van de glaswand zag ze dat een Amerikaan met een snor haar in de gaten hield. De intercom werd ingeschakeld. Ja, jij daar, ga staan. Ze gehoorzaamde. De deur ging open. Hij wenkte haar met gekromde vinger. Ze liep de cel uit. Alle gangen in deze gevangenis waren donker en ze wist niet wat er ging gebeuren. Er was niemand behalve deze adjudant en verderop in de gang stond een man voorovergebogen de vloer te dweilen, met een vreemd soort gelatenheid over zich alsof hij er niet was, en ze besepte dat hij een gedetineerde moest zijn.

Trek die aan. De adjudant wees op een wasmand met versleten oranje overalls. Ze vroeg waar ze zich kon omkleden want dat zei hij er niet bij. Hij wees naar een toiletruimte, waar ze de deur achter zich op slot deed en even alleen was met de wastafel, de spiegel, de porseleinen toiletpot en de tegels. Uit de radio op zijn bureau klonk een commercial voor auto's. Ze trok snel haar spijkerbroek uit, vermeed haar spiegelbeeld, ritste de – mouwloze – overall dicht en stapte weer snel het toilet uit, haar blote armen kouder dan de rest van haar lichaam. Ze overhandigde hem haar spijkerbroek alsof het een cadeau was.

Hij pakte haar arm vast en leidde haar dieper het gebouw in, zijn schoenzolen zwaar op de geboende vloer door zijn gewicht, haar slippers rap klepperend ernaast. Ze gingen een hoek om. Ze kon de radio niet meer horen. Er was hier geen licht en het rook er naar dieren. De adjudant bleef voor een groot zwart raam staan. Hij ontsloot de deur naar een enorme, donkere ruimte, wel zo groot als een gymzaal, met een betonnen vloer. Ze kon nog net de genummerde cellen

onderscheiden. Ze draaide zich om en vroeg wat ze moest doen. Die daar. Nummer zeventien, zei hij en hij sloot haar op. Ze voelde hem weggaan. Met haar opgevouwen deken in haar armen zocht ze met samengeknepen ogen naar haar celnummer. Boven was nog een verdieping. In haar krappe cel, achter een deur met een laag scheepsverf, voelde ze de omtrekken van een stalen constructie. Een brits. Ze ging liggen. Haar ogen wendden aan het duister. Ze zag graffiti op de muur. Ze stond op en deed de deur dicht. Er zat geen slot op. Ze lag in het donker met gesloten ogen te luisteren.

Dit houd ik wel uit, zei ze toen de lichten aangingen en ze zag waar ze was. Het stalen object aan de muur was een toilet. In China zou de situatie een stuk erger zijn.

Ze liep haar cel uit en zag anderen naar buiten schuifelen, vet, met dikke ogen, vijandige blikken, pukkelig, hun kroeshaar recht overeind, ze bezetten de eettafel, drentelden rond bij de trappen, liepen op en neer naar het raam. Ze deden elkaars haar. Een zwart meisje liet een scheet. Hoorde je dat? zei ze. Er zaten plattelandsvrouwen bij met indiaans bloed en een kruisje op hun hand, die bij elkaar klitten. Je kon zien wie er bij de illegalenrazzia's was opgepakt. Het was duidelijk bij welke categorie zij hoorde. Ze hield zich afzijdig, net als de andere migranten.

De adjudant verscheen en liet een bewaker binnen met de voedseltrolley. Iedereen stond op. Ze liet de zwarten en de Amerikanen voorgaan. Zij nam haar dienblad meteen mee naar haar cel, waar ze met haar rug naar de wc haar hamkaasbroodje at.

De hele dag liep ze vlak langs de muur door de grote ruimte op en neer naar het raam, totdat het licht op hun afdeling werd uitgedaan.

Na twee of drie dagen wist ze niet meer of er twee of drie dagen waren verstreken. Misschien meer, misschien minder. Ze probeerde de dagen te tellen, maar ze waren niet van elkaar te onderscheiden. Er hingen nergens klokken en ze kon ook geen kalender bijhouden, want ze had geen pen en papier. Er was niets anders behalve zichzelf en de andere vrouwen in de lawaaierige, vieze, afgesloten ruimte.

Ze waagde een poging bij een vrouw, een blanke met een platgeslagen neus, en vroeg of ze hier ooit tv keken.

Tv? Ja hoor, die staat in de hoek bij de jacuzzi.

Er was wel een muntjestelefoon bij het raam, met de sticker van een borgtochtgeldschietter en een 0800-nummer. Ze had mensen zien bellen. Silvio, zei iemand toen ze het nummer had ingetoetst en de lijn klikte. Ze deed haar best hem uit te leggen wie ze was. Hij vroeg waar ze vandaan belde en ze had geen idee. Nou, geen probleem, als ze in Bridgeport was opgepakt kon ze maar op twee plaatsen zijn, hij vond het wel. Wist ze hoe de aanklacht luidde? Nee? Zo te horen was ze onder de radar het land binnengekomen en dat was een probleem, dan kwam ze niet in aanmerking voor borgtocht. Vanwege de Patriot Act. Hij zei het nog een keer. Ja, knikte ze, die ken ik.

Heb je iemand die je borgtocht kan voorschieten?

Nee, zei ze, ik ben alleen in dit land. Ze struikelde over haar woorden. Ik werk voor je als ik vrijkom, als je me helpt, ik ben eerlijk. Ik betaal, echt alles. Ze kneep de hoorn bijna fijn en boog haar hoofd.

O, daar twijfel ik niet aan, zei hij. Maar zoals de zaken er nu voorstaan, kan ik niets voor je doen.

Ze luisterde.

Het is niet anders.

Hij moest ophangen.

Om de moed niet te verliezen liep ze heen en weer langs de muur en probeerde de kilometers te tellen. Ze begon met om de drie stappen een kniebuiging te maken, en ze telde ze in haar hoofd. Het geschreeuw dat ze hoorde was niet tegen haar gericht, dacht ze. Tot haar verbazing stond er een vrouw van tafel op en kwam op haar af. Zou Lei liep om haar heen. De vrouw kwam achter haar aan en schreeuwde steeds harder dat ze moest stoppen. Hou daarmee op. Ik zeg het niet voor de lol. Ze maakte geen kniebuiging meer. Het schreeuwen hield op. Je kon de vrouw die tegen haar was uitgevallen zwaar horen hijgen.

Die kutwijven doen altijd alsof ze geen Engels spreken.

Er kwam een verontrustende gedachte in haar op, die ze meteen

verdrong. Niemand had iets tegen haar gezegd. Er waren geen advocaten. 's Nachts droomde ze dat haar vader haar in haar cel kwam opzoeken, klein van stuk, onkreukbaar, in uniform, zwijgend. De Amerikanen eerbiedigden zijn wens. Hij pikte haar uit de rij en ze lieten haar gaan. De droom keerde in een andere versie terug waarin hij de vreselijke vergissing beging door naar haar gevangenis te komen, en nu zat hij zelf vast. Verward kwam ze overeind op haar brits.

Ze keek een vrouw na die weg mocht, aan de andere kant van het raam verdween ze langzaam uit het zicht, heupwiegend en met een arm geheven liep ze achter de adjudant aan naar de voorkant van het gebouw, waar ze haar kleren terug zou krijgen en in de winterse straat werd losgelaten.

Zou Lei at haar hamkaasbroodje en deed kniebuigingen naast het toilet in haar cel.

Ze stonden in de rij voor de hulpverlener, die haar vroeg of ze soa's had. Het werd haar uitgelegd. Ze dacht eerst dat ze aids bedoelden. Nee, zei ze.

Bent u zwanger?

Ze schudde haar hoofd.

Weet u welke dag het is vandaag?

Ze schudde haar hoofd.

Het is dinsdag. Spreekt u Engels?

Ze knikte en schudde toen haar hoofd.

Bent u lid van een bende?

Ze wist het niet. Nee.

Ze zei dat ze wilde weten of ze een advocaat kreeg. Niemand had laten weten wat de aanklacht was of waarom ze haar mochten vasthouden. Haar poging om informatie te krijgen over wat er ging gebeuren, werd door de adjudant weggewuifd.

De latina's vormden een bende, de Niñas Malas, om zichzelf te beschermen. En wat ben jij? wilde de blanke vrouw met het slierthaar weten. Iemand opperde Al Qaida. Ik kom uit China, zei Zou Lei. Ze maakte haar haar nat in de wastafel en probeerde het achterover te kammen om er anders uit te zien.

Ze deed niet graag gymoefeningen in haar cel. Als ze alleen was, keerde haar geest zich binnenstebuiten als een envelop. Haar gedachten dwaalden af en dan was ze zo een paar uur verder. Op een keer dacht ze aan de werkplaats voor de koppelingsschijven en de mensen die daar werkten. Ken je dat ene meisje nog? zeiden ze tegen elkaar. Wat zou er van haar geworden zijn? En ze wist dat ze over haar praatten. Ze zag een dag met een blauwe hemel voor zich, ze kon het asfalt ruiken, de weilanden en de cateringwagen.

Een paar latina's vroegen of ze bij een bende zat. Hé jij, zit je erbij? Ze staaarde hen strak aan in plaats van hen te negeren. Ik ben bij niks, zei ze. Ze liet niet merken dat ze bang voor hen was. Maar ze was het wel. De vrees kwam en ging als een radiosignaal. Zodra het gevoel verflauwde, werd ze weer ziek. Ze nam de hoorn van de haak en luissterde naar de kiestoon maar legde weer neer, staaarde uit het raam en wachtte tot er iemand langskwam. Ze werd ziek door deze afgesloten ruimte. Ik hou het niet vol, dacht ze. Adjudanten in groene uniforms kwamen om de zoveel tijd voorbij. En af en toe een bewaker met een afgewende blik omdat de vrouwen van de tafel sprongen en naar het raam renden om ertegenaan te slaan en wilde gebaren te maken.

Haar ogen deden pijn van eenzaamheid, tranen vloeiden als ze die sloot.

Later op die kunstmatige dag was ze in de buurt van het groepje dat op de trap rondom een sierlijke jonge vrouw klitte, die elk woord kracht bijzette met een klap van haar vuist in haar handpalm. Zou Lei ging dichterbij staan om ze te kunnen verstaan. De jonge vrouw zei dat ze dertig jaar had gekregen wegens een gewapende overval.

Hij had het pistool en ik was bij hem.

Zo hebben we allemaal wel wat.

Nee, echt. Hij heeft levenslang.

Blijf je dan hier?

De groep keek om, naar Zou Lei, en weer terug naar de vrouw om haar reactie te zien.

Of ik mijn straf hier moet uitzitten? Nee, ze brengen me naar een staatsgevangenis.

Ze bleef nog even op de trap zitten, en maakte zich toen los van de

groep, alsof ze een stel vervelende kinderen waren. Zou Lei liep op haar af en stelde de vraag die al die tijd op haar lippen brandde.

Deportatie, zei de vrouw. Weet ik veel. Misschien stoppen ze je in de gevangenis in een of andere uithoek.

Dit was het langverwachte antwoord voor Zou Lei: niemand weet wat je te wachten staat.

Had ze enig idee hoelang?

Misschien een jaar. Zou Lei fronste haar wenkbrauwen toen ze dit hoorde. Ze probeerde zich er een beeld bij te vormen. Een jaar. En dan? Na een jaar besluiten ze wat ze met je gaan doen.

Oké. En wat zouden ze kunnen doen?

Dat is het punt. Ze kunnen doen wat ze willen vanwege je status.

Blijf ik heel mijn leven hier?

Of een groot deel ervan. Kijk maar naar Guantanamo Bay.

Er was nog meer, begreep ze. Dit was het begin. Elke adjudant kon je naar een uithoek van het gebouw meesleuren. En je in het washok duwen met alleen maar mannelijke bewakers en zeggen dat je hun nieuwe hulpje was. Zal ik haar voor jullie achterlaten? Hij zou net lang genoeg blijven wachten tot het bloed in je aderen was gestold. Geintje, hoor. Heb je in je broek gescheten? Zullen we dat even nakijken? En hij zou je terugbrengen naar de vrouwenvleugel. Zul je nu wat aardiger doen? zou hij onderweg tegen haar zeggen. Hij kan je opsluiten in het washok en later terugkomen. Als je je verzet, is hij bevoegd om je tegen de grond te werken alsof je een kerel bent, hij mag je hoofd tegen de tegels slaan, je rug taseren terwijl je weg probeert te kruipen, je aan een been naar buiten slepen terwijl je schreeuwt en de camera's alle beelden in zwart-wit vastleggen, je in de stoel vastmaken, een kap over je kop trekken en je daar twaalf uur smekend om water laten creperen. Als de hulpverlener je zwart omrande ogen ziet, dik als donkere pruimen, zal die vragen waarom je met het personeel vecht, en Onhandelbaar in je dossier zetten. Ze kunnen je detentieperiode verlengen als je uiteindelijk wordt veroordeeld, zodat ze nog meer levensjaren van je afpakken. Je hoeft iemand alleen maar een reden te geven. Je wordt verkracht als je je niet kan handhaven, en dan nog, ze kunnen je naar willekeur in dat

washok duwen, zodat je alsnog de klos bent. Ze deden het met de jonge halfbloed indiaanse meisjes van Mexicaanse bendes. En als ze na afloop te hard jankten kregen ze een antidepressivum. Of ze werden op een brancard vastgebonden en boven in de hal achtergelaten.

Iedereen die bij een illegalenrazzia werd opgepakt viel onder de Patriot Act. Het werd nog interessanter als je werd verdacht van terroristische activiteiten. Op de bovenste verdieping was een cel waar nooit meer iemand uit kwam. Of was haar dat nog niet opgevallen?

Ze lieten haar zien wat er boven gebeurde in die cel waar nooit meer iemand uit kwam. Het was een project waar ze mee bezig waren. Er lag een vrouw op een brits. De adjudanten hebben haar aan ons gegeven, zeiden ze tegen Zou Lei, wij ontfermen ons over haar. Vlak na 11 september zetten ze haar in een cel met vijftien mannen. Ze was een aanhanger van Al Qaida. Geen idee hoe ze hem bij haar omhoog kregen. Vies wijf. Moet je haar eens zien. Stokoud. Zou Lei keek naar de vrouw. Ze kon niet zien of ze ademhaalde. Ze zeiden dat ze uit Libanon kwam. Ze had kinderen. Haar man was van New Haven naar Syrië overgevlogen om daar ondervraagd te worden. Opgedroogde stront aan de muur. Haar voeten waren zwart, haar warrige haar, doorschoten met grijs, met wit, hing in slierten over haar gezicht. Ze bekogelden haar met nat wc-papier. Met gebruikte tampons. Een zwart meisje kafferde haar uit. Gatver. Je stinkt als de hel! en rende giechelend weg.

De vrouw kon niet praten, noch zich bewegen. De Amerikanen hadden haar sluier afgetrokken en ze hield haar handen voor haar gezicht.

Zou Lei wilde weg.

Bang? vroeg een gedetineerde. Ik kan je geen ongelijk geven.

In China was ze gewend aan de aanblik van mannen die onder de jonge bomen lagen, in het eeuwenoude straatje van het dorp in de woestijn waar ze was opgegroeid. De koepel van de moskee stak boven de daken van de lemen hutten uit. Mannen lagen languit op de

stenen met hun hoofd op de stoep, hun bruinverbrande gezichten onder de bidmutsjes en hun schoenen soms verderop, een stukje bij hen vandaan. De straat liep omhoog naar de daarboven gelegen moskee, en toen ze nog klein was, voordat ze wist wat heroïne betekende, dacht ze dat ze moe waren van de steile klim naar de moskee en onderweg even uitrustten.

God sta je bij, zei ze tegen de vrouw.

2

Als je vanaf de moskee naar beneden keek, kon je de rand van het stadje zien, de bovenste rij stenen van de vestingmuur, met daarachter de kiezels en het rode zand van de woestijn, die zich van je af leek te bewegen en overging in een weidse vlakte tot aan de horizon, waar het gebergte met sneeuwtoppen lag. Het was onweerstaanbaar je aan die immense afstand over te geven en naar de bergen te vliegen, die messcherp tegen de hemel stonden afgetekend.

Tot aan de oproep voor het avondgebed vanaf de moskee hoorde je overdag vooral het geruis van de woestijnwind. Het was stil in de boomgaarden. Een ezelskar ratelde voorbij, klop-klop-klop, de teugels in handen van een gelooide oude man op de bok die meloenen of perziken vervoerde of zijn dochters wegbracht. In sommige wijken klonk het hameren van de ketellappers en ten westen van de boomgaard had je stenen hutten met een oplaaiend vuur waar de jongen met zijn bidmutsje en ontbloot bovenlijf, die de blaasbalg bediende, zijn beroete gezicht naar je ophief en glimlachte.

Haar moeder raapte watermeloenen in de boomgaard bij een greppel, langs de half afgemaakte weg. Het was er zo stil dat je de vliegen kon horen zoemen en de plof van de meloenen die op de kar werden gelegd en wegrollden, het kraken van de wagen als het ezeltje met de lange oren hem voorttrok. De vrouwen droegen oorbellen, rokken en gebloemde hoofddoeken. Op het middaguur bogen ze zich voorover op hun bidmatjes. Ze werkten langzaam in de smorende hitte van de woestijn, waar hun zweet onmiddellijk opdroogde. Af en toe liepen ze naar het kraantje bij de muur om water uit een tinnen beker te drinken, als ze bij elkaar stonden steeg er gelach op.

De stad lag op de route naar het westen. Vrachtwagens uit Aksu reden door de woestijn en keerden beladen met schaapsvachten te-

rug. Ze kon zich de geur van de dieren herinneren, van de mest en de houtvuren, de mensen die alles wat verkoopbaar was langs de kant van de weg uitstalden. Het beeld van haar blote voeten in de roze sandalen die mama had gekocht. Voetballen in de klei op het terrein naast het busstation.

Als de vrachtwagens kwamen, rende ze naar de weg om te gaan kijken. Op een dag zou hij ook komen, wist ze – ze hoopte en bleef bidden –, dat had mama gezegd. Als God het wil. Soms zag ze levende schapen in de laadbak van een blauwe pick-up. Soms sprong een soldaat of een Mongool, in gehavend uniform of kuitbroek, van de wagen af om in de schaduw hun lamsvlees te eten terwijl Zou Lei naar hem gluurde.

Kom je van ver?

De volwassen man met de schuine ogen negeerde haar. Soms gromde hij iets en wees met vettige kin naar een punt in de verte. Schudde zijn hoofd. Knikte. Mepte vliegen weg of sloeg er geen acht op. De zon blakerde de lemen hutten langs de kant van de weg, het enige wat hier door mensenhanden was gemaakt, en al het andere was immense weidsheid.

Het noordwesten was het territorium van tribale, nomadische herders die niet bekend waren met grenzen tussen landen. Ze ruilden schapen voor paarden en konden elkaar verstaan. Ze teelden fruit in de wijngaarden. Het woord voor mens was adam. Appel was alma. Oeigoeren en Oezbeken gebruikten dezelfde woorden voor zijde, joert, kameel en grootkan. Tibetaanse vrouwen liften vanuit Qinghai met hun armen vol dekens en zilverwerk voor de verkoop. Ze droegen cowboyhoeden en messen in schedes. Je mocht hen niet aanraken. De voorouders van haar moeder waren begraven in Siberië.

De liederen waren hetzelfde. De meisjes draaiden zingend in het rond, keken over hun schouder en kregen muntjes toegeworpen.

Een stralende zon hing boven het land van goud, boven de besneeuwde bergtoppen – Afghanistan in de zinderende lucht – geen wolken – zacht schapengeblaas – alles was van een puur, prachtig blauw op dit deel van de aarde. De God van haar moeder waakte over

hen, liet rivieren uit de besneeuwde bergen stromen en hield de weilanden en moestuinen vruchtbaar – er graasden Kazachstaanse paarden!

In Gulja was de Russische architectuur Europees georiënteerd, met witte zuilen, als een Frans paleis, en de glanzende koepel van de moskee stak boven de coniferenhaag uit. Het volk van haar moeder kwam van de steppe voordat het door de Chinezen, die uit het oosten kwamen, werd ingelijfd.

De Chinezen sloten de grens. Ze plaveiden de weg en plantten rode vlaggen en billboards ten bate van het volk. In de provincie Altai legden ze katoenplantages aan. De nomaden werden gedwongen hun handel grotendeels stil te leggen. Ze waren voortaan boeren, volgens de Chinezen, die hen te werk stelden als katoenplukkers. Voor hun eigen bestwil. We waren één grote familie. Om het te bewijzen, kregen nomadenmeisjes honderd dollar als ze van hun man scheidten en een Chinese bruidegom kozen. De nieuwe luidsprekers op de eeuwenoude gebouwen in de woestijnsteden blèrden hoe gelukkig we waren. Rantsoenbonnen werden uitgedeeld. Separatisme was een ernstig misdrijf.

Het konvooi reed door de woestijn, met een gigantische oplegger in het midden waarop een lading buizen voor een oliepijplijn was vastgesjord. De overige voertuigen waren gecamoufleerd en achterin zaten de soldaten. Ze reden zo hard dat ze stofwolken maakten die naar de nederzetting waaiden. Ze minderden geen vaart. De mensen die langs de weg water en brood verkochten, maakten zich uit de voeten. Zou Lei was vijf. Haar mond viel open en ze zei ach en deed een stap naar voren om de soldaten te zien die gehelmd en opeengepakt in de achterbakken voorbijraasden en ze bleef kijken tot ze in de verte waren verdwenen.

Een ouder meisje was op haar af gesneld en had haar hand vastgepakt terwijl het konvooi in een waas van opstuivend zand voorbijreed. Toen de stofwolken waren neergedwarreld, nam ze haar mee naar de lemen hutten met hun daken van uitgebleekt sprokkelhout uit de woestijn.

Ze speelde te dicht langs de kant van de weg en ik heb haar een standje gegeven. Er kwam een heel grote vrachtwagen voorbij.

Ik heb ze gehoord, zei de moeder van Zou Lei. Achter een tafel in de deuropening, half in de zon, was ze bezig met het maken van laghman. De zon sneed de tafel doormidden. Ze kneedde het deeg en goot er een scheutje water uit een blauwe jerrycan bij.

Ik heb nog nooit zo'n grote wagen gezien. Ze werd bijna verpletterd.

Wat zeg je?

Ze wilde erop springen. Ze rende ernaartoe en als ik haar niet had beetgepakt, had ze eronder gelegen.

Zou Lei's moeder keek haar dochter aan.

Wat heb je gedaan? vroeg ze aan Zou Lei. Aan het oudere meisje vroeg ze of ze haar een ferme tik had gegeven.

Ja, op haar benen.

Geef haar nog een tik nu ik het kan zien. Geen draai om de oren, gewoon een tik op haar benen.

Het meisje gaf Zou Lei een klap tegen haar oranje broekspijp.

Dat mag best harder. Hier voelt ze niets van.

Het meisje gaf Zou Lei een flinke tik op de billen en Zou Lei struikelde naar voren. Ze legde vlug haar handen beschermend op haar zitvlak.

Doe dat nooit meer! waarschuwde het oudere meisje.

Luister naar haar, zei de moeder.

Ik heb haar verteld dat haar vader met het leger naar de steppe is gegaan. Hij zat niet op die vrachtwagen, anders was hij wel uitgestapt. Ook als hij aan het werk was geweest, had hij de officier gevraagd te stoppen zodat hij naar zijn gezin kon. Zou hem dat verlot zijn geweigerd, dan had hij op zijn minst gezwaaid, zodat je hem had kunnen zien. Soldaten mogen naar iemand zwaaien.

Haar moeder bevochtigde haar handen en begon noedels van het deeg te trekken.

Wil je even bij haar blijven? Ga maar even spelen samen, of zingen. Kun je zingen?

Nee, maar ik kan wel een beetje dansen.

Het meisje hief haar armen half omhoog, legde haar vingertoppen tegen elkaar en draaide met haar polsen waardoor haar handen een golvende beweging maakten.

Meer kan ik niet.

Ze wilde het Zou Lei leren, maar die had geen interesse.

Ik ga een wolf nadoen, zei Zou Lei.

Aan het eind van de middag ging het meisje weg, en bleef Zou Lei alleen achter met haar moeder, die op een tapijtje lag uit te rusten. De noedels pruttelden in de kookpot. Zou Lei kroop dichterbij en speelde met haar moeders haar. Haar moeder mepte naar een rondzoemende vlieg. Ze verzonnen samen spelletjes waarbij ze elkaars hand vasthielden. Waar is het brood en het zout? vroeg haar moeder dan. In de bergen. Nee, in de rivier. In het weiland bij de paarden.

Het licht ging over in gouden en oranje tinten en het werd koeler. Ze hoorden opnieuw een vrachtwagen voorbijkomen. Haar moeder zette de noedels buiten om af te koelen en later te serveren met groene peper en een ui.

Er kwamen schaduwen en de gaten in het dak van sprokkelhout toonden stukjes hemel. Door de deuropening zagen ze in de verte de zon achter de bergen zakken. Hij scheen recht in hun ogen, daarna trok het schijnsel zich terug naar de randen van de diepblauw beschaduwde woestijnkom.

Toen ik katoen plukte kregen we alleen soep te eten, vertelde haar moeder. Jij was nog niet geboren. Jij zat in de katoenzak die je vader droeg. Hij vroeg of ik je wilde hebben. Ik zei ja graag, en toen gaf hij jou aan mij. Kom eens proeven – haar moeder had perziken langs de kant van de weg geplukt. Eerst afvegen. Je mag geen zand eten. Ga hier zitten. Hij komt gauw thuis, als God het wil. Ik zal je een mooi verhaaltje vertellen. Wil je weten waarom je gelukkig en blij moet zijn? Luister goed.

Wist je dat er een plek is waar alles beter is? Ik zal je erover vertellen. Ten eerste ligt dat oord heel ver weg, ver uit de buurt van bandieten en wolven. Het is een lange reis van minstens drie maanden op de rug van een paard. Het bestuur rept er met geen woord over, want

ze willen het voor zichzelf houden. Toch weten de gewone mensen ervan. Het is een plek waar iedereen gelukkig is. Ze vieren daar altijd feest en kunnen altijd zingen, mooi hè? Niemand lijdt gebrek. Iedereen heeft schoenen, genoeg kleren en een mooi bidmutsje. Het is een door God gezegende groene vallei, die veilig tussen bergen en rivieren ligt. Er grazen kuddes en in de wijngaarden groeien druiven. In de zomer rijden ze naar het larikswoud, waar het fijn koel is. Ze kunnen jagen wat ze willen en daarna rijden ze over het groene gras terug, onder een stralende zon. De zwarte bessen liggen er voor het oprapen. Het gezang van de vinken in de bomen laat de lucht trillen. Iedereen mag zoveel yoghurt, room, melk, brood en vlees eten als hij op kan. Knapperend vuur en spetterend bakvet en dansende deksels op de kookpotten. Een hele geroosterde geit is daar gewoon, daar hoef je niet rijk voor te zijn. Ze hebben alles wat hun hartje begeert. Ze hoeven alleen maar hardop te zeggen dat ze brood willen, en dan springt het versgebakken brood de oven uit. Zo gaat het daar met het eten.

De vrouwen zijn zo mooi als de zon en de maan, luidt het gezegde – wangen als rode appels en een huidje zo blank als room. Arm in arm, zusters en nichtjes, plukken ze bloemen terwijl de mannen hen met verlangende blikken nakijken en horen hoe ze lachen als nachtegalen. De mannen kunnen niet ophouden hen te bezingen en het hof te maken. Een meisje hoeft maar een kammetje op de grond te gooien of twintig mannen bevechten elkaar om het op te kunnen rapen. Als ze geeuwt, zorgen de mannen voor schaduw en roepen de wind aan haar te verkoelen, zeggende: hierheen, Briesje, waai over haar en als ze vraagt wie haar moeders aardappelen toch moet schillen terwijl zij rust, spoeden de mannen zich ernaartoe om die taak op zich te nemen.

Terwijl iedereen volop te eten heeft en gelukkig is, wordt er muziek gemaakt en gedanst en gezongen. De mannen houden de hele dag toernooien in paardrijden, hardlopen en worstelen. Ze hebben stuk voor stuk het uiterlijk en de heldenmoed van een prins. Galopperend over de steppe springen de toeschouwers elke keer juichend op als de machtige paardenhoeven voorbijdraven. Hun vreugdekre-

ten galmen tot ver over de steppe. Bedenk dat dit gejubel uit duizenden kelen tegelijk komt en dat hun echo de hele wereld omspant, de rode en gele papavers op groene berghellingen doet bloeien en de sneeuw op de bergtoppen van bewondering laat smelten en in de rivieren gutsen.

Als de ambtenaar om belasting vraagt, zeg je: Volgende week! en dat schrijft hij zonder morren op in zijn boekje. Als hij dat niet doet, wijs je op een haar op je hoofd en zeg je: Zelfs die krijg je niet! en dan zal hij verslagen weggelopen. De gevangenispoorten staan wijd open en de gevangenen lopen zingend naar buiten, zeggen dank en keren terug naar hun gezinnen.

Het was donker. Moeder raakte Zou Lei's gezicht aan.

Ben je nog wakker?

Ze was nog wakker. Ze konden de sterren door het dak zien maar elkaar zagen ze niet. 's Nachts verdwenen de tapijten en de grond waarop deze lagen uitgespreid. Het was makkelijk voor te stellen dat ze op de richel van een afgrond lagen en zich beter niet konden bewegen totdat de zon terugkwam en de aarde met zich meebracht. 's Nachts werd Zou Lei wakker in een leeg huis en moest ze een geluidje horen en een streepje nachthemel zien en dan kwam haar moeder weer terug, die naar de weg was gelopen omdat ze dacht dat er een vrachtwagen was gestopt.

Ze vertelde Zou Lei over de heks die de vader van een meisje had weggehaald, en die ze alleen kon terugvinden als ze in westelijke richting zou reizen. Zou Lei's moeder bewoog en praatte met haar handen, ze beschreef de neus van de heks die zo lang was als een worst. In de duisternis buiten pakten wolken zich samen door een zandstorm. 's Morgens zouden ze het tapijt uitkloppen, het zand uit hun haar schudden en bij het fonteintje hun voeten wassen voor ze op hun bidmatjes knielden, handen voor het gezicht, haar moeders ogen gesloten, lippen prevelend.

Haar moeder zei dat Schrander zeven moerbeizaadjes had meegenomen, telkens één zaadje om op te leven voor elk van de zeven woestijnen die ze moest doorkruisen. In het donker kon Zou Lei de kiezelstenen op de heuvels zien, de grotten en de bergkloven, het

leek op een maanlandschap, de opgedroogde rivier, de uitgestrekte grassteppe, de gouden woestijn. De bandieten raakten op Schrander gesteld. Er was een woestijn die geheel uit glas en ijzer bestond, vertelde haar moeder gesticulerend. Schrander versleet al haar schoenen. Een reis van zeven jaar. De zaadjes waren op en de schapenblaas met water was leeg. De ijzergrond van de woestijn sneed in haar voeten tot het bloed eruit stroomde en op het gloeiend hete metaal verdampte. Maar ze hield vol, ze behield haar geloof in God tot ze verblind raakte door de zon. In het aangezicht van de dood spande ze de schapenblaas over haar knieën als een trommel en zong dat ze een geest was geworden. Zeven dagen lang sloeg ze op de trommel. Een vogel daalde af uit de blauwe blauwe hemel en wierp zijn schaduw over haar heen. Zolang ze bleef zingen, vloog hij met haar mee en draafde op wolvenpoten boven de steppe voor haar uit. Ze bereikten een zuivere blauwe rivier waar ze het water in waadde, en toen ze eruit kwam kon ze weer zien en aanschouwde ze de Vallei van Fergana.

Haar vader kwam thuis – niemand had hem zien aankomen – ze hoorden zijn stem bij de deur en opeens was hij er – het was onwerkelijk. Hij tilde haar op en omhelsde haar. Mama liet haar mand vallen, o mijn God! Ze trok hem naar binnen. Hij rook naar benzine. Ik ga eten maken. Godzijdank! Ze greep hem bij zijn arm, veegde haar tranen weg met haar zongebruinde vingers.

Niet huilen. Niet zo somber. Kijk! lachte hij en gaf haar de rantsoenbonnen uit het borstzakje van zijn legeroverhemd. Meel, olie, aardappelen – allemaal voor ons, wat jij?

Hij sleepte zijn ransel naar binnen en Zou Lei zag de spieren op zijn bovenarm bewegen.

Ze wasten zijn kleren in het beekje naast de boomgaard. Zou Lei en haar moeder wrongen samen zijn natte groene uniform uit.

Haar moeder gaf haar een mesje en een aardappel om te schillen.

Zo doe je dat, zei haar gebronsde Chinese papa en deed voor hoe je de schil van een aardappel als één ononderbroken slinger kon snijden. Achter in de tuin groef hij een kuil met zijn legerschep en slachtte een geit. Haal eens een schaal binnen bij mama. Hij hing

het purperen vlees hoog achter het huis op – altijd aan het werk, zelfs als hij met verlof was, een sigaret tussen zijn lippen, het zout drogend op zijn hemd.

Het was zomer in Taklamakan. 's Nachts lieten ze de thee in de ketel afkoelen. Overdag liet een strakblauwe hemel het verre gebergte met de eeuwige sneeuw groter lijken. Door het snelle verdampen leek de woestijnhitte minder verzengend. De volwassenen zaten op hun krukjes voor de deur van hun huis en dronken 's middags de thee van de vorige dag. Als er een storm opstak, vormden zich zandwolken die als reuzen in gewaden door de straten raasden.

Zou Lei rende van de speelplaats naar huis. Wat een storm!

Zeg dat wel.

Vader pakte zijn kruk op. Kom, we gaan naar binnen. Ze trokken de deur achter zich dicht.

Dit is een flinke! lachte moeder.

De deur klapperde en vader schoof er een tafel tegenaan, maar het klapperen hield niet op. De matblauwe avond viel terwijl de zandstorm de huizen geselde. Ze staken de olielamp aan en schoven hun avondmaal uit de buurt van de tocht. Haar moeder brak het brood.

Eet gauw op, anders krijg je pijn in je handen.

Het brood was warm. Zou Lei nestelde zich in haar vaders gebruinde armen.

Opschieten, zeggen we in het leger. Wie treuzelt, vindt de hond in de pot.

Heb jij dat weleens? vraagt moeder.

Ik? Nee hoor. Wat denk jij dan?

Geen idee. Ik zag in gedachten mijn man en een hond in de pot.

Je moeder heeft een rijke fantasie.

Reken maar. Ik fantaseer de hele dag door.

Ik niet, ik denk niet zoveel.

Dan zou je de eerste man zijn.

Nee, ik volg alleen bevelen op.

O, daarin zou je ook de eerste man zijn!

De deur klapperde niet meer. Het werd later. De olielamp verspreidde een warm rode gloed van achter het gordijn. Met zijn kortgeknipte

haar en gespierde lijf leek haar vader op een tijger. Hij vertelde over zijn werk in de bergen, een vreemde vlakke omgeving bij een gletsjerdal. Zijn regiment had het kamp opgeslagen op de plek waar de Gele Rivier ophield. We dragen geweren, maar we dragen ook spades. Het aanleggen van een pijplijn lijkt op werken in de mijnen, en hoewel het gevaarlijk is, doen we het graag, want we willen vooruitgang in dit land. Een Kazach wilde hem zijn paard geven om een geschil over vee te vereffenen, maar haar vader, een soldaat, kon dat niet aannemen. Wij zijn hier omdat we het volk dienen. De man wist niet dat hij bij ons hoorde, maar toch is het zo. Iedereen hoort bij het volk. Hij kwam met zijn fraai uitgedoste dochter aanzetten, en alle kameraden bespotten mijn verlegenheid. Was ze knap? vroeg Zou Lei. Haar vader trok haar op schoot en ze luisterde met haar hoofd tegen zijn borst naar zijn stem. Haar moeder lag half op haar zij, ook zij luisterde naar hem, en de bloemen op haar jurk lagen als vogels over het tapijt.

Zou Lei ging samen met hem hardlopen, haar roze sandalen klepperend aan haar voeten. Hij draaide zich om en rende achterwaarts tegen de heuvel omhoog, serieus in zijn voornemen haar te trainen. Het terrein liep door tot voorbij het busstation.

Haar vader deed de volgende oefening op de brug met gelijke leggers, hij zwaaide zijn benen omhoog, hield ze horizontaal gestrekt en drukte zich in die positie op. Omhoog, omlaag. Elke beweging was uitgebalanceerd en weloverwogen. Hij veegde zijn handen af en hielp haar op de bruggen.

Ze werd opgetild. Zijn zongebruinde gezicht, zijn korte haar, de geur van zijn sigaretten, het woestijngedroogde zweet als zoutkristallen op zijn borst. Een roze slipper viel. Ze keek naar haar vieze voeten, die boven de grond zweefden. Niet omlaag kijken, zei hij en hij hield haar vast. Ze was bang, maar het lukte haar met zijn hulp. Haar doekje gleed van haar hoofd. Gebruik je armen. Hij tilde haar op en neer en ze drukte zichzelf mee op. Ha! lachte ze. Ze kon het. Hij zette haar op de grond. Hinkend op één voet hield ze zich aan haar vader vast. Hij deed de slipper om haar vieze voetje. Geboren soldaat, zei hij en hij raapte haar hoofddoek op.

De wereld verandert, zei hij. Beetje bij beetje. De handen van haar moeder waren bestoven met meel. De klei oven waarin ze het brood bakte, had haar vader buiten voor de deur in elkaar geknutseld.

Meloenen, perziken, appels, amandelen, dadels – de Oeigoeren wachtten in de schaduw, wachtten op werk, wachtten op een slok water. Minaretten staken boven de daken uit. Er waaide een hete wind over de weg. Zou Lei kneep haar ogen tot spleetjes. Ze droeg een plastic tas waar brood in zat. De bus kwam en de stofwolken dreven weg. Gebruinde vrouwen met hoofddoeken stapten uit, met hun geld in hun handen. Hoeveel kost dat brood? Zou Lei stopte het muntgeld in haar zak.

Ze zag de rode vlaggen boven de eeuwenoude straat wapperen, het leger reed eronderdoor en de kinderen zonder schoenen kwamen pas weer tevoorschijn als ze weg waren. Chinese kaderleden met brillen, arbeiderspetten en zwarte plastic schoenen poseerden in de woestijn met hun handen op hun rug voor mannen met fotocamera's die er hetzelfde uitzagen en die in niets op haar vader leken, als bewijs dat ze er geweest waren en dat de onderneming een succes was.

Uit de luidsprekers schalde: Weg met de achterlijkheid! en triomfantelijke muziek. Ze was getuige van een ruzie over vee. Een man sloeg zijn buurman neer en duwde een schaap in een vrachtwagen en de andere schapen volgden blatend. Ze rook lamskebab die op een houtskoolvuurtje werd geroosterd. Het water liep haar in de mond. Bij het voetballen ging een van haar roze slippers stuk en mama gaf haar een klap.

Daar in de verte ligt Rusland, wees haar vader. En daar de islamitische landen. China is de andere kant op. Hij stak een sigaret op. De Russische soldaten zijn goed, ze hebben een moderne uitrusting. Wij zitten hier om deze grens tegen de Russen te beschermen. De moslims zijn achtergebleven. Het zijn geen goede soldaten, want ze werken niet samen. Midden in de strijd lopen ze weg om een kudde schapen te hoeden. Amerika heeft het allerbeste leger, het is het rijkste land. In Amerika heeft elke burger een eigen auto. Bij ons alleen de generaal. Onze uitrusting kan ermee door, maar die is niet echt

modern. Wij hebben de meeste inwoners. De situatie zal langzaam, mondjesmaat verbeteren. Alles moet in evenwicht blijven willen we winnen. Net als bij worstelen. Als ik te zwak ben, duw je me ondersteboven. Ben ik te sterk, dan duw ik mezelf ondersteboven. Je moet de gulden middenweg zien te vinden. China is het Rijk van het midden, dat is precies goed. Over dertig tot veertig jaar kunnen we de Amerikanen en de Russen aan.

De Oeigoeren uit het westen, soms uit Fergana, kwamen met de bus. Een barbier zette zijn kappersstoel langs de kant van de weg. Zou Lei zag het scheermes hele plukken haar van iemands hoofd snijden, die op de grond vielen en door de wind werden weggeblazen. Mannen zaten in een halve kring. Ze staken hun zongebruinde armen naar haar uit en boden haar muntjes aan. Jullie komen uit het land van melk en honing, zei ze. Ze droegen petjes. Met pas geschoren wangen en afwezige blikken aten ze haar moeders brood. Wie heeft jou dat verteld? Wij zijn allemaal katoenplukkers in Fergana. Ze dwingen ons. Ga maar vlug tegen je moeder vertellen.

Hoe ver kun je rennen, papa? vroeg ze aan haar vader.

Rennen of gewoon hardlopen? zei hij. Dat maakt een verschil.

Nou, naar de bergen bijvoorbeeld.

Dus je bedoelt hoe ik daar te voet kan komen, niet rennend.

Is het mogelijk? Kan iemand daar komen?

Ik denk het wel. Met doorzettingsvermogen zeker. En voldoende drinkwater.

Het decennium kwam ten einde en opeens liepen er troepen door de straten. Hun burens verdwenen. Alani kwam niet meer op school. Voetbal werd beschouwd als een fundamentalistische sport, dus werd het niet eens meer gespeeld. Voortaan gooiden ze een bal door de basketbalring. Haar vader werd gemobiliseerd en liet hen achter.

Pak eens aan, zei haar moeder en ze gaf haar de pilaf voor de klanten die buiten zaten te eten.

De jongetjes worstelden in de achterstraten met de Arabische graffiti op de lemen muren. Tyson! gilden ze. Ik ben Rambo!

Een meisje bekogelde haar met stenen. Je moeder is getrouwd met een vieze varkensvreter.

Vrachtwagenchauffeurs uit Gilmet bestelden koude noedels met bier en vertelden wat ze hadden gezien. Een Karamlik beet met zijn tanden het dopje van de bierfles. Smokkelaars worden daarginds onthoofd. Opiumpasta wordt meestal in broodovens verstopt. Aan deze kant sturen ze je naar de goelag, maar daar blijft het dan bij. Bendeleden en separatisten. Stel je voor dat je vijf jaar met niemand kan praten. Heb je de olieboringen in de woestijn gezien? Ze sjouwden met een stuk pijp dat zo groot was dat je erin kon wonen. Ze hebben het leger er hun kampen laten opslaan. Ze nemen alles wat ze willen. Meisjes uit het dorp. Ze hebben allemaal een tent en er is een dokter voor als ze ziek worden.

Ze bracht meer bier. Een plotselinge zandstorm joeg hen naar binnen. Ze gingen op de tapijten zitten. Ze vroegen om yoghurt en wodka. Ze riepen haar moeder.

Hoe oud is dat meisje?

Ga naar de keuken en blijf daar.

Toen ze de aanzegging van het regiment kregen, wachtten ze in de zon van 11.20 uur tot 14.40 uur, de officiële rustpauze van het postkantoorpersoneel, terwijl een Chinese vrouw en haar medewerkers met verpleegsterkapjes dumplings aten en zichzelf koelte toewuivend achter het tralieraam zaten te klessebessen. Haar moeder wachtte met gebogen hoofd op de stoep. Toen de poort openging, konden ze naar binnen. De vrouw met het verpleegsterskapje zei dat de aanzegging betekende dat iemand in het regiment was omgekomen.

Maar er staat geen naam op, mevrouw. Misschien is het iemand anders.

Niks misschien. Het is de naam van jullie naaste in het regiment, snauwde de vrouw. Als er nog meer van jullie bij zijn, kan het een van die zijn.

Haar moeder schreeuwde het uit.

De aanzegging moet afgestempeld worden, zeiden ze.

Waar kan ik een stempel halen?

De vrouw griste het papier uit haar moeders handen, stempelde het ruw af en legde het weg.

Waarom krijg ik het niet terug? vroeg haar moeder huilend.

Wat wil je ermee doen?

Maar haar moeder rammelde schreeuwend aan de tralies totdat de vrouw het papier teruggaf. Iemand op straat zei dat ze naar dat en dat kantoor moesten gaan. Niemand kon vertellen hoe haar vader aan zijn eind was gekomen. De busreis naar de provinciale hoofdstad duurde zeventien uur. Daar hoorden ze dat de aanzegging nodig was voor de weduwe-uitkering, een klein stapeltje roze bankbiljetten met heroïsche portretten waarvan ook een paar afkomstig uit etnische minderheden. Haar moeder rolde ze op en stopte het rolletje in haar kous. Zou Lei liet haar hoofd hangen.

Ze woonden nu in een grote stad in het westen, waar geen vrachtwagenstation was, ze mislukten, ze hadden het niet goed aangepakt, haar vader was er niet meer. Het geld raakte op. Ze was een jaar of vijftien, en ze leed honger. Ze schreef brieven aan haar vader en droeg haar haar net als hij, als aandenken. Een geboren soldaat. Niet meer naar school. Rantsoenbonnen kon je alleen kopen bij de weeskinderen in joggingpakken, die hasj dealden. Ze verkocht spullen van een uitgespreide deken. Cassettebandjes. Een dof geworden trompet van een ritueel huwelijk in Tadzjikistan. Er waren lichtsnoeren over de straat gespannen zodat de markt 's avonds doorging. Bij een stalletje verderop rook het naar geroosterde geit. Hier waren meer Chinezen. Hou je van disco? Zodra ze de kans had, ging ze voetballen. De Amerikaanse president was Clinton. Ze vond een kapot mes in een berg afval in een steeg en wierp het zo ver als ze kon. Ze was zeventien, haar wangen waren rood en verveld. Ze verbrandden allemaal in de zon tijdens het voetballen op de straathoek van de Weg van de Bevrijding, het stof wolkte van hun afgedankte legerkloffie. Tariq had de bal. Ze rende in een boog om hem heen, alsof ze aan een onzichtbaar draadje vastzat. Hij schopte en zij kapte en draaide. Ze stond geen seconde stil. Ze ramde haar elleboog in het gezicht van een andere jongen en in hun strijd om de bal raakten

hun benen bijna verstrengeld als bij vechtende sprinkhanen. De zon stond hoog aan de hemel, een zuiverende zon uit de winter. Het rook overal zurig naar leer, steenkolenstof en mest. Hier hield de stad op. De muur was vierhonderd jaar oud en de woestijn lag erachter.

Een verwilderde vrouw had de schaduw van de jeneverbesboom opgezocht. Haar kindje zat naast haar op de stoep en duwde zijn smerige vingertjes tussen de afbrokkelende blauwgrijze tegels. Hij probeerde er een op te tillen, op zoek naar een schorpioen.

De weg kwam uit het niets, vanuit de woestijn, en was zo aangelegd dat vier tanks naast elkaar de stad in konden rollen. Ze dribbelde er nu overheen met een voetbal. Er werden bouwwerken opgericht of stilgelegd en de stenen die ze ervoor gebruikten lagen opgestapeld, enorme stopblokken van gewapend beton waar staalstaven uitstaken, als een uit de aarde getrokken kies, afgravingen in het stoffige zand. De weg brokkelde aan weerszijden af. De bouw van de verhoogde snelweg was halverwege afgebroken. Er lag een zee aan autobanden in een brede geul waar een man overheen klauterde om de loopvlakken te inspecteren.

Er waren grote kale plekken die tot aan het drukkere deel van de stad liepen, bij het treinstation was het een hele optocht van bruine bussen aan de rand van de tunnel. Borden met Oeigoerse en Chinese teksten, migranten op zoek naar werk, ze sliepen overal waar schaduw was. Te midden van de oude lemen huizen stonden het gebouw van de veiligheidsdienst en de gevangenis, beide opgetrokken uit tegels als een binnenstebuiten gekeerde badkamer. De zon vonkte op de minaret van de moskee naast de bouwputten waar de koepel achter schuilging, voelbaar als een opstijgende bubbel.

Ze verhuisden opnieuw, deze keer naar het binnenland, naar de fabrieken van Shenzhen waar ze altijd migranten zochten om te werken. Om Oeigoerse vrouwen te lokken, werd er een bonus beloofd. Ze zouden in een vruchtensapfabriek werken, maar de werkelijkheid was anders dan voorgespiegeld. Door de hoge luchtvochtigheid bij de rijstveldgebieden ten zuiden van de Jangtsekiang kregen ze een vermoeden dat ze een vergissing hadden begaan. Deze hitte was anders dan die ze in de woestijn gewend waren. Het was er heilig, zon-

der horizon, het zompige landschap leek zich uit te smeren tegen de hemel. In de fabriek werd polyethyleenglycol gemaakt en op mondkapjes na waren er geen beschermende maatregelen getroffen. Als je even opkeek, lieten de Taiwanese opzichters je weer snel je hoofd buigen. Ze hoefden je niet te betalen. Je was als een illegale immigrant in je eigen land – zo groot was China.

Ze werden ziek, ook van hun eigen eten, door de bacteriën in het water, ondefinieerbaar vlees uit de stalletjes naast de weg, met overal vliegen en bloed. Er was geen imam op het platteland, wel vogelgriep, malaria en bilharzia. Je oren suisdan als je omviel. Je sloeg jezelf. Overal korstjes van het krabben aan insectenbeten. Haar moeder weigerde varkensvlees te eten. Ze hurkten te midden van de andere meisjes in de natte dorpslatrine. De vis zwom in troebele vijvers. Ze probeerden aan vis te komen, een boer trapte op een levende brasem op de modderige vloer van de bus. Haar moeder moest achter op de motor bij een vreemde man haar armen om zijn middel slaan. Zwerfhonden op straat, een dode geit in de berg rommel waar ze naar papier en plastic zocht. Soms aten ze lamsvlees, meestal kool, gekookt op de ronde steenkolen die ze overal zochten, als ze een half verbrande vonden namen ze die mee. Kaisoi, aardappelen en witte rijst, de botten van alles behalve van het varken.

Van de fabriek, waar ze het niet volhiielden om voor hun eigen bestwil opgesloten te worden, was het een kleine stap naar niets hebben, naar de vuilnisbelt waar ze naar bruikbaar papier en plastic zochten. Van geld voor medische zorg voor moeder was geen sprake. Veel meisjes gingen naar de karaokebars om zingende en drinkende partijleden gezelschap te houden, maar Zou Lei raapte bierflesjes op uit de berg piepschuimbakjes waar pikante olie uit droop, weggooi-eetstokjes onder de gewezen tentzeilen en de nog verlichte strengen lampjes boven de onverharde weg, dan een kilometer teruglopen door de modder, tussen amper zichtbare muren en hutten, door de rijstvelden. Bergen waar de boeren hun stront dumpen. De afschuwelijke stank in het duister. Stoppen om de last even neer te zetten, moederziel alleen op het drassige pad dat naar de grote vierkanten met water leidde.

Als je de hemel zoekt, zeiden ze, had je misschien niet hierheen moeten komen. Je kunt nog altijd naar Amerika, als je denkt daar lopend te kunnen komen.

Ze zag haar moeder met een groep mensen uit de moskee komen. Ze gingen naar de Weg van de Bevrijding, deze boeren, zonen van nomaden, en ze trokken enorme houten karren voort over het slechte wegdek. Woestijnmensen met gouden tanden en verweerde gezichten en handen. Mannen met witte bidmutsjes en donkere jassen hielden platte broden omhoog, te koop, zeiden ze. Er stonden houten tobbes met dadels en noten, opengesneden watermeloenen, een geslacht lam hing erbij als een rode vlag, de spaken van de wielen bewogen tussen de benen van de voorbijgangers, stekend en scharend, honderd kruisingen. Het strijklicht van de zon werd teruggekaatst door iets glads in de rand van de mozaïekfontein, waar mannen aan de ene en vrouwen aan de andere kant hun voeten wasten. Twee agenten, hun grote hoofden glimmend geolied als zeehonden, liepen voorbij.

Haar moeder herhaalde de preek van de imam tijdens het mid-daggebed. De luidsprekers waarschuwden dat potentiële fundamentalisten aangegeven moesten worden bij het bestuur. Zou Lei knikte naar een groep jongeren in joggingpakken. Een van de jonge mannen had een boa constrictor om zijn hals, een spiegelzonnebril, geen shirt.

Wie zijn dat?

Kinderen van de politie.

Zou Lei zag scheermessen en injectienaalden in een mandje onder de kar waar haar moeder appels kocht. Ze liep naar de slang en raakte hem aan, haar vingers slipten op de gladde, geschubde huid.

Je kunt niet te veel verwachten van dit leven, zei haar moeder.

Ze gingen terug naar hun onderkomen, een stinkend betonnen hok naast een latrine, ze gingen in hetzelfde bed liggen maar zij kon niet slapen. Ze zou leren marcheren. Ze zou gaan oefenen op het veld.

Midden in de nacht schrok ze wakker. Het kale peertje brandde en

moeder liep rondjes door de kamer. Ze zong in haar handen, haar haar was los en zo warrig dat het bijna tegen de muur piekte. Zou Lei zag haar ronddraaien, duizelig worden en wankelen. Ik zit op mijn paard. Ik loop door het bos. Zou Lei probeerde haar naar bed te krijgen. Ze had een hert gezien, beweerde ze. Zou Lei reikte naar de schakelaar. Ze berekenen ons stroom.

Ik heb duizend mijl gelopen, zei moeder. Ik zou doodop moeten zijn, maar dat is niet zo.

Ze kroop in bed en hield met haar sterke hand haar dochter tegen.

Ze werd voorgeleid. Er lag bruin tapijt in de rechtszaal. Iemand zei dat ze goddomme rechtop moest staan. Een blanke vrouw in een krijstrestreeprok hield een manilla envelop vast en zei dat het Openbaar Ministerie geen bezwaar had. Niemand zei haar waarom. Later zeiden ze zonder blikken of blozen dat ze kon gaan. Pak je spullen, daar, wees de adjudant. Er stond een papieren tas op de balie. Ze pakte haar kleren en in het licht van de tl-buis kleepte ze zich om. Buiten zou ze haar geld wel tellen. De zoemer ontsloot de elektrische deur en ze passeerde het mededelingenbord, beduimelde briefjes met GEVANGENEN BEZOEKEN in vier verschillende talen en toen stond ze buiten, op het vlakke terrein aan de rand van de kleine stad – het was zeven uur in de ochtend – met de spoorlijnen, het prikkeldraad en het water.

In de bus leunde ze met haar hoofd tegen het raam en zag hoe ze de stad verlieten. Ze reden langs afbladderende huizen en JEZUS HOUDT VAN U-borden. De bus was goedkoper dan de metro. De chauffeur keek in de spiegel. Het is hier verboden te roken, alstublieft. De zwerver met de zwarte hoed en de swastika om zijn nek vroeg om een vuurtje. Bij het wegrestaurant stapte iedereen uit voor een vette hap. Zij bleef in de bus. Op de Interstate 95 sloot ze haar ogen. Ze hoorde iemands oordopjes. Toen ze haar ogen weer opendeed, reden ze door de achterstandswijken, waarvoor de Port Authority bewapende agenten en soldaten met geweren stonden.

3

Hij kreeg een lift voor de zon opkwam, waar de bomen donker zijn en pijlvormig langs de snelweg verrijzen.

Ben je gedeserteerd? vroeg de chauffeur.

Dat had ik moeten doen, zei Skinner.

De zon brak door en scheen in de cabine. Het eindeloze woud naast de snelweg werd kersenrood. Hij zag het voor zijn ogen verkleuren. De snelweg golfde als de ronding van een planeet. In de cabine zat hij hoog boven de weg. De motor ronkte gestaag.

Hij was niet echt lang, maar hij had een groot hoofd en flinke handen, daarom leek hij groter. Hij zette zijn legerschoen tegen het dashboard zonder te vragen of dat mocht. Het interieur van de cabine bestond uit velours en chroom.

Woon je in deze wagen?

Alleen als ik onderweg ben, zei de chauffeur en hij haalde de doorsnee familiefoto tevoorschijn. Twee jongetjes en een blonde vrouw met een alledaags gezicht tegen een drukke achtergrond. Dat is Kyle en dat is Connor. Ik leef voor die twee. Mijn zoontjes betekenen alles voor me.

Skinner liet het fotootje op het dashboard vallen. De man pakte het met zijn bleke, sproetige hand op en stopte het terug in zijn portemonnee.

Stop je nog ergens?

Waarom zou ik?

Om iets te eten, bijvoorbeeld.

Ik eet niet tot ik ben waar ik wezen moet.

IJzervreter.

Zo kun je me ook noemen, zei de chauffeur.

Skinner werkte hem op de zenuwen. Hij zei: Ik kan twee dingen

doen. Doorrijden of stoppen. Als ik moet stoppen, kun je een andere lift zoeken.

Doe wat je niet laten kan, zei Skinner en hij zette zijn andere schoen tegen het dashboard. Pakte een sigaret. Zette zijn zonnebril op. Achter de glazen gleden zijn ogen van het verkeer op de weg naar het verkeer in de zijspiegel. Rijdend naar het noorden werd het drukker. Het landschap veranderde in kale bomen en bruine heuvels. Hij stak weer een sigaret op. De chauffeur rookte ook, de radio stond afgestemd op een countryzender.

Ze werden ingehaald door een zwarte auto, die slalommend door het verkeer scheurde. Skinners kaak verstrakte. Hij wipte met zijn knie op en neer.

Moet je pissen of zo?

She's got family pride, zong iemand op de radio.

Nee, zei Skinner.

Hij zette zijn voet weer tegen het dashboard.

Zitten ze lekker, die zware schoenen?

Best wel.

Hij duwde zijn duim tegen de stikranden en trok aan de veters.

Ze houden het goed vol. Maar het zijn geen nieuwe. Op mijn nieuwste zitten iemands hersenen.

De man achter het stuur keek hem aan.

Dat kutleger deed er zes maanden over om ze te vervangen. Waar zitten we?

Volgens mij nog in Virginia.

Skinner nam een zeshoekig pilletje in met een slok energiedrank. Hij zag een bord van McDonald's langs de kant van de weg. Het begon te sneeuwen in de bergen en in de cabine werd het kouder. Hij drapeerde een olijfkleurige slaapzak om zijn schouders. Zijn schoenen staken eronderuit, zijn hoofd rustte tegen de leuning, de zonnebril nog op, grote handen met gebroken nagels, zijn gezicht bleek ondanks de zonnebrand. Hij leek wel bewusteloos. De chauffeur wierp hem een zijdelingse blik toe. De zon kwam en ging, om en om als een stroboscoop, het lag aan de wolken.

Hij sliep de hele weg door Pennsylvania, waar zijn moeder en

broer woonden, en werd wakker door het geluid van rapmuziek. De hemel was grijs. Hij wreef over zijn gezicht.

De chauffeur zette de radio uit.

Skinner zat in elkaar gezakt en staarde gelaten naar de weg.

Hoe ver is het nog?

Het is nog wel een eindje.

Hij zocht tussen de rommel bij zijn voeten naar het lege flesje van de energiedrank. Dat kon ermee door. Hij behielp zich wel vaker op deze manier. Hij draaide zich om en vulde de fles. Dat kun je maar beter ver bij me vandaan houden, zei de chauffeur. Geen zorg. Hij schroefde de dop stevig op het warme, bierkleurige flesje en stopte het in zijn plunjezak.

Het duurde lang voor ze door de periferie van de stad heen waren. Een bekend gevoel. De wegen werden slechter, drukker en smaller, ze hobbelden over gaten in het wegdek. Graffiti verscheen, eerst alleen her en der, toen overal. Skinner stak een sigaret op en leunde naar voren, zijn voet wipte op en neer.

Volgens mij ben je te ver, kerel. Moeten we niet terug?

Ze naderden de westkant. De zon ging bijna onder. Het was een heldere hemel en ze reden langs schuttingen, huizen, de parallelle rijweg liep omhoog, verdween, verscheen, splitste zich. Hij keek speurend voor zich uit. Daar! Hij zag de fameuze skyline zonder de twee torens, nog heel ver weg. Toen de weg afliep verdween het uitzicht. Even later was het weer terug, een gedetailleerd silhouet tegen een decor van een zonsondergang als lava.

Even verdween de stad achter een weg met steenslag, een berg zand, de geknakte ladder van een hijskraan. Een glimp van een wateroppervlak. De skyline van New York kwam terug. Ze waren nu dichtbij. Blond haar en gebruide borsten op de billboards. Gentlemen's Club. Hij wreef in zijn handen. Heb je het adres gezien? De chauffeur gaf geen antwoord.

Ze verlieten de snelweg via een aflopende rijstrook en opeens verzezen links en rechts woonblokken vol graffiti, als kleurige gordijnen. Hij zag de steunpilaren onder de snelweg door het raam voorbijschieten, alsof de weg zelf als een monumentaal vliegtuig boven

hun hoofden opsteeg. Ze voelden de g-kracht van de zware tientonnens op de weg, en na enig schakelen, zwenken en vaart minderen reden ze het terrein van een pompstation op. Ze klaptten bijna naar voren toen de chauffeur boven op de rem ging staan. Hij zette de versnelling in zijn een en manoeuvreerde zijn zware vrachtwagen naast een pomp, en toen hij de motor uitzette, viel er een stilte, alhoewel het geronk nog een poosje in Skinners hoofd door bleef galmen.

Tot hier kon de chauffeur hem meenemen, werd hem verteld – prima, hij wist hoe hij vanaf hier verder moest – en ze klommen uit de cabine. Terwijl de chauffeur tankte, liep Skinner naar de pompwinkel. Hij stevende direct af op het rek met beefjerky voor een flinke zak, en pakte een Red Bull uit de koeling. Op weg naar de kassa bleef hij stilstaan bij de tijdschriften. Een man uit Haïti met een blauwzwarte huid stond de autoadvertenties te lezen. Skinner boog zich voor hem langs voor een exemplaar van Ironman, waar een bodybuilder op de cover stond afgebeeld die zoveel kilo's tilde dat de staaf aan beide zijden doorboog en de aderen op zijn bulkende nek op springen stonden. Skimmer liep ermee naar het loket van kogelvrij glas en legde zijn bankpasje in de schuiflade.

Ook een pakje Marlboro's graag.

Hij liep naar buiten en pakte zijn tassen uit de cabine. Hij trok zijn camouflagejas aan en deed de zwarte capuchon over zijn hoofd. Het flesje urine zette hij op de stoep, voor de liefhebber. De chauffeur, die alleen een t-shirt droeg, was nog steeds zijn tank aan het vullen. Skinner vroeg hem of hij de weg wist.

Ja, ergens die kant op.

Skinner deed zijn rugzak om en keek naar de snelweg. Hij tilde zijn ransel van de grond, schudde hem even, hield hem omhoog, greep hem stevig beet. Hij keek ernaar en hing hem met een zwaai over zijn schouder.

Oké. Bedankt voor de lift.

Graag gedaan.

Laatste handdruk.

Succes.

Later.

Skinner liep om de vrachtwagen heen en verdween uit het zicht.

Hij liep voorbij de hoge woontorens met sociale woningbouw, zijn silhouet gebogen onder de zware bepakking, een beladen figuur die zich met regelmatige passen door een kil verlicht, troosteloos landschap van reusachtige schaduwen en bouwwerken voortbewoog. Her en der stond een verloren auto voor een rij getraliede entrees die bijna explodeerden onder de graffiti, overweldigend, woest, immens, met letters die schetterden als opgepompte spieren, als puffende rookwolken die golvend over muren van beton en staal bruisten en alles in lichterlaaie zetten. Hij stak een plein over, een eenzame man met zware tassen die oploste in de donkere schaduw aan de overkant. Sommige appartementenblokken waren zo dichtbij dat hij zijn hand bij wijze van spreken door het raam kon steken en de deur openmaken. Ze waren uitgebrand, dichtgetimmerd en overal was het een bende. Een paar waren bewoond. Zonder stil te blijven staan stopte hij wat beefjerky in zijn mond. Door het ijskoude blikje Red Bull, dat hij in één keer had leeggedronken en daarna in een leeg olievat had geworpen, liep hij nu te blauwbekken. Zijn hart bonsde, zijn schoenen bonkten op het beton en de damp sloeg van zijn gezicht af. Het koude zweet stond hem op de rug.

Er kwam iemand voorbij. Hé jullie daar! Skinner vroeg welke kant hij op moest. Papi, werd er tegen hem gezegd. Ga daarheen – er werd naar de stoplichten gewezen. Slijter, buurtsuper, Iglesias de Dios. Ergens klonk Spaanse muziek. Bundels licht gleden over zijn lichaam, langs de brug. Hij doorkruiste het enorme duistere vacuüm onder de verhoogde snelweg, met de cadans van de wielen op de wegplaten boven zijn hoofd, beklom de door duiven ondergescheten trap en eenmaal boven, op gelijke hoogte met de daken en de billboards – cash voor je auto – lag Manhattan achter het zwarte wateroppervlak, een uitzicht als een ansichtkaart met al die lichtjes en door de immensiteit van dit alles, de hemel violet kleurend door alle energie.

Hij pakte zijn mobiele telefoon en nam een foto. De damp sloeg van zijn schedel door de inspanning van de klim. Hij draaide zich

om en nam een selfie met het Empire State Building, dat achter hem lasergroen oplichtte. In de fotoflits was zijn gezicht bleek en verbouwereerd.

Aan de andere kant van de brug die in een spiraal op het veldje beneden uitkwam, begon de brede winkelstraat, rommelig en donker, kilometers lang strak rechtdoor waar het in de verte aanzienlijk beter verlicht was, en eindigde in een waar sterrenstelsel van lampen. Hij begon te lopen, zijn rug gebogen onder de zware last.

Hij liep langs een muurschildering van bruine mensen die op het land werkten, in witte jurken en met strooien hoeden, baby's in draagdoeken op hun rug. Op een andere muur zag hij portretten van jonge mensen met hun geboorte- en sterfjaar. JULLIE ZIJN IN ONS HART. Een Leger Des Heils. Nog een blok verder haalde hij twee jonge vrouwen in, die hun kinderwagens over een met glinsterende glasscherven bezaaid trottoir duwden. Het Koninkrijk van de Heer op een lichtbak. Een jonge man met een oortelefoon liep een slijterij uit en zei: Kom naar het centrum als je wilt weten wat we doen. Kijk zelf maar hoe we ons redden. Skinner kwam voorbij een snackbar waar ze gegrilde kip verkochten. Mensen loerden naar hem en hij liep in een boog om ze heen. Ondanks het gewicht van zijn tassen liep hij opmerkelijk soepel en in zijn verschoten, stoffige camouflagekleden en schoenen viel hij nauwelijks op, alsof hij op het land had gewerkt. Zijn gezicht ging schuil onder zijn capuchon.

Een grote witte auto bleef staan en er stapte een dikke vrouw uit in een kort roodleren jasje. Vijf jongens met skimutsen keken toe. Goddomme, zei er een. Skinner bleef even staan en sprak ze aan. Ze zeiden waar hij terecht kon.

42nd, man.

Zijn daar hotels?

Nee, man. Daar gebeurt het. Hier niet. Het is daar echt ruig. Weet niet of er een hotel is. Bier, wijven, wiet, goed spul, dat weet ik wel, dat is allemaal in het centrum.

Een SUV met halogeen koplampen reed op hen af en Skinner verkrampte.

Ze hebben alles, man. De gekste dingen. Hotels, motels, wijven, wijven met pikken...

Wijven zonder pikken...

Ik zou wel zin hebben in een meid.

Als je geld hebt, kun je alle kanten op.

Hij nam de metro en bleef de hele rit staan. Bij elke halte stapten mensen in en uit. Uiteindelijk ging hij er ook uit en nam de lift naar straatniveau, waar hij in een spektakel van zilveren stadionlampen en monitors stapte.

Een halfuur liep hij heen en weer over Broadway en keek eerst een poosje door de ramen van de cafés voor hij er een uitkoos. Hij nam een hoge tafel aan de voorkant, waar stevig werd gedronken. Er stond een jongen achter de bar, onder een flatscreen-tv. Ik zal eersten borrel voor je inschenken, en neem ook wattaco's met een bakje guac. Hij dronk een rij shots leeg. Hatsiekidee. Hij dronk margarita's alsof hij iets te vieren had. Nadat hij zijn mandje taco's had leeggegeten, nam de barman zijn creditcard van hem aan en haalde veertig dollar van zijn rekening. Hij bleef zitten en keek van de tv naar de bar. Hij werd weer nuchter. Er kwam een blond meisje binnen maar met twee gasten in haar kielzog. Alle drie met attachékoffers. Ze had een dragende stem. Dat moet je kapitaliseren, zei ze. Ze zetten een andere zender op. Iemand klapte. Iemand schonk jus d'orange in. Reportage over golf. Skinner pakte zijn tassen en liep de buitenlucht in.

Pompende muziek achter geblindeerde ramen. Een paar met patserige laserlichtstrips opgetuigde limousines struinden als rijdende kermessen de straten af, black lights, een Filippijnse met ultraviolette lippenstift zat bij iemand in de auto. Hij draaide zijn hoofd mee en zag ze om de hoek tussen de theaters verdwijnen.

Hij kamde eerst Times Square van noord tot zuid uit, en nam toen de oostkant, stopte voor cafés of panden die vermoedelijk cafés waren, liep terug, begon opnieuw, tuurde kort in de etalage van een sekswinkel, liep verder, zeulend met zijn tassen die meedeinden op zijn tred en riemen die kraakten als zadelleer. Hij stak een sigaret op die hij in zijn mondhoek liet bungelen, omdat hij zijn handen

nodig had voor de ballast van de plunjezak.

Op 11th Avenue gooide hij de peuk weg en liep een broodjeszaak in, waar de stoelen op de tafels stonden omdat een Mexicaan de vloer aandweilde. Hij zag nergens iets eetbaars. Een meisje met een gouden ketting en oorbellen zat in een groen met blauw uniform op haar hurken achter de balie de bekers en de servetten te tellen.

Zijn jullie al gesloten?

Ze stond op en schreef eerst de eindgetallen van haar telsessie op voordat ze Skinner antwoord gaf. Haar strak naar achteren gebonden krulhaar liet een hoog, eivormig voorhoofd vrij. Ze had een zware boezem en een smalle taille.

Je kunt krijgen wat we nog hebben, maar ik ga niet apart iets voor je maken.

Weet je een hotel in deze buurt?

Hotels genoeg. Wat zoek je?

Een simpele kamer.

Ze adviseerde het Marriott.

Dat is toch dat kolossale gebouw?

Nee, kleiner.

O ja.

Ze zei dat hij moest wachten en liep naar achteren. De breedgeschouderde Mexicaan deed een stap opzij om haar langs te laten en keek haar na. Skinner ging zitten, deed zijn capuchon omlaag en krabde aan zijn schedel. In de spiegels aan de muur zag hij zijn eigen donkere, vochtige haar, de tatoeage in zijn nek, zijn diep in de kassen weggezonden ogen die hem aanstaarden en oneindig vaak werden weerkaatst. Hij herkende zichzelf niet en wendde zijn blik af.

Ze kwam terug met een uit het telefoonboek gescheurde pagina.

Hier staan ze. Bel ze maar of loop ernaartoe. Ze had het adres op een meisjesachtige manier omcirkeld met een balpen. In zijn verbeelding zag hij er al LOVE staan, met een hartje eronder.

Hoe kom ik daar?

Die kant op en oversteken. Ze maakte rechte hoeken met haar handen.

Bedankt voor de moeite. Wat aardig van je.

Graag gedaan.

Zeg, luister eens, nu ik erover nadenk. Kan ik niet iets terugdoen? Hij praatte door en probeerde zijn woorden in de richting van een afspraakje te sturen. Als je straks klaar bent, of zo. Gewoon, wat drinken, zei hij. Verder niets, oké? Ik ben geen kwaai kerel. Hij bestudeerde haar gezicht met zijn diepliggende ogen om te kijken hoe het viel. Ik ben net in de stad, amper twee uur. Misschien kunnen we iets gaan drinken, praatje maken.

Nee, dank je.

Echt niet? Ik ben gisteren ontslagen uit het leger. Ik ben echt net hier. Ik wil alleen maar wat drinken om je te bedanken. Meer niet. Ik bedoel, ik ben geen klootzak of zo.

Dat weet ik wel.

Waarom ga je dan niet mee? Ik vraag het maar, hoor.

En ik heb je antwoord gegeven. Je hebt wat je nodig had, dus ga nou maar.

Verdomme – hij schudde zijn hoofd – ik wilde je niet dissen. Zo ben ik niet. Ik ben gewoon in de war. Ik heb geen kwaad in de zin. Mag ik je een keer bellen? Een andere keer? Dan gaan we wat drinken... Het leven is kort, weet je?

Vergeet het maar. Hij zag de blik van de Mexicaan in de spiegel.

O, kom op, zei hij en hij lachte. Er zaten nicotinevlekken op zijn tanden.

Nee, dank je.

Ik heb net vijftien kilometer gelopen. Ik heb voor mijn land gevochten. Weet je het zeker?

Ze glimlachte niet.

Waarom niet? Wat is er mis met mij?

Daar mag je zelf over nadenken.

Wauw. Ouch. Ik wilde maar gewoon wat drinken, hoor.

Heb ik niks mee te maken. Ik ga nooit uit.

Oké dan.

Je hebt je antwoord. En kappen nou.

Oké. Begrepen.